

Maciej Woźny

<https://orcid.org/0000-0002-4345-0082>

Instytut Historii, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Regesty zaginionych dokumentów Bolka IV i Bolka V, książąt opolskich

Dokumenty to jedne z najistotniejszych źródeł dla okresu wieków średnich. Ta ogólna konstatacja jest dobrze widoczna w kontekście badań nad śląskim średniowieczem. Istotną cezurę stanowi rok 1342, gdyż do tej daty przeprowadzona została gruntowna kwerenda nad śląskimi dyplomami, poczyniona jeszcze przed drugą wojną światową¹. Pomimo upływu ponad osiemdziesięciu lat baza dokumentów do 1342 roku została poszerzona tylko nieznacznie². Dodatkowo akta do 1300 roku zostały wydane w całości³. Dokumenty są obecnie podstawą do badań nad kancelariami i itinerariami średniowiecznych władców, co mocno akcentował Antoni Barciak⁴. Także w pracy katowickiego badacza widać, że wspomniana data stanowi pewną granicę, gdyż pominął on dokumenty, które nie zostały wydane drukiem, a, jak zaznaczył, „jest ich, zwłaszcza dla XV wieku, całkiem sporo”⁵. Sam fakt niewydania dyplomu nie powinien stanowić problemu, tym bardziej że od czasu ukazania się cytowanego artykułu pojawił się już katalog dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu i rejestry dokumentów górnośląskich.

¹ CDSiI, Bd. 7, 16, 18, 22, 29, 30. Polska kontynuacja — Rśl, T. 1—5 — nie jest już tak szczegółowa.

² Na przykład o sześć dokumentów głogowskich z lat 1260—1325, zob. T. Jurek: *Kancelarie i dokumenty Piastów głogowskich XIII i XIV wieku. [W związku z najnowszymi pracami Rościszława Żerelika i Winfrieda Irganga]*. Roczn. Hist. 1989, nr 55—56, s. 206—212.

³ SUB, Bd. 1—6.

⁴ A. Barciak: *Itineraria władców górnośląskich z dynastii Piastów w średniowieczu*. W: *Rola komunikacji i przestrzeni w średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejach Czech i Polski*. Red. A. Paner, W. Iwańczak. Gdańsk 2008, s. 81—83.

⁵ Tamże, s. 84.

Więszym problemem jest obecnie, moim zdaniem, dotarcie do nowożytnych odpisów dokumentów, które zaginęły po drugiej wojnie światowej, bądź regestów i inwentarzy dyplomów — tym bardziej że niektóre z tych dokumentów były nieznane mediewistom.

Niniejszy artykuł dotyczyć będzie dokumentów dwóch książąt opolskich z XV wieku, Bolka IV Starszego i jego syna — Bolka V Młodszego. W zestawieniu nie uwzględniam tych dyplomów, które ukazały się drukiem w serii *Codex diplomaticus Silesiae*⁶ oraz w osiemnastowiecznej edycji źródeł Johanna Ehrenfrieda Böhme⁷. Zawarte tam dokumenty są ogólnie znane i ich ponowne wydanie w formie regestów wydaje się zbyteczne.

Regesty zaginionych dokumentów Bolka IV oraz Bolka V zamieściłem w Aneksie 1. Z inwentarzy pochodzą informacje o czterech dokumentach. Z uwagi na charakter zapisek brak w nich informacji o listach świadków. Informacje o trzech dyplomach (nr 1, 11, 14) pochodzą z inwentarza dokumentów przechowywanych w prywatnym archiwum hrabiego Wilhelma Augusta Pücklera w Szydłowie Śląskim. Sam inwentarz został sporządzony 10 sierpnia 1938 roku⁸. Spośród wymienionych tam dyplomów z okresu do końca XV wieku tylko sześć nie jest dziś zaginionych⁹. Pozostałe były dotychczas zupełnie nieznane badaczom. W inwentarzu odnośnie do każdego dokumentu podano jedynie jednozdaniowe streszczenie, czego dotyczył, datę i miejsce wydania oraz informację o pieczęci. W przypadku tych dyplomów nie można wykluczyć pomyłki w daciejiennej. Inny dyplom został wpisany do inwentarza archiwum miejskiego w Oleśnie (Archiv der Stadt Rosenberg) sporządzonego w 1825 roku (nr 13)¹⁰. W nowożytnych urbarzach zachowały się odpisy czterech dokumentów. Dwa wpisano do urbarza chrzelickiego z 1758 roku (nr 7, 8)¹¹,

⁶ Znajdują się one w tomach: CDSil, Bd. 6, 33.

⁷ J.E. Böhme: *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der schlesischen Rechte und Geschichte*. Bd. 1—2. Th. 1—6. Berlin 1770—1774.

⁸ *Verzeichnis der Privatarchiv des Grafen Wilhelm August Pückler in Schedlau, Krs. Falkenberg O/S aufbewahrten. Pergament—Urkunden* — obecnie przechowywany jest w Archiwum Państwowym we Wrocławiu, zob. AP Wrocław, Rep. 135, nr 359 (dawna sygnatura: Rep. 135, nr C 174).

⁹ Dokument księcia Bernarda z 1421 r. (AP Wrocław, Rep. 135, nr 359, s. 14, nr 2) jest obecnie przechowywany w Opolu, zob. AP Opole, Archiwum hrabiego Praszmy z Niemodlina, nr 2. Natomiast kilka dyplomów (AP Wrocław, Rep. 135, nr 359, s. 4, nr 1, 2, 3, 4; s. 14, nr 1) jest przechowywanych w Archiwum Państwowym w Katowicach, zob. AP Katowice, Zbiór dokumentów pergaminowych, sygn. 1, 2, 4, 5, 11.

¹⁰ *Verzeichnis der im Archiv der Stadt Rosenberg befindliches Urkunden und Privilegien* — obecnie przechowywany jest w Archiwum Państwowym we Wrocławiu, zob. AP Wrocław, Rep. 135, nr 329 (dawna sygnatura: Rep. 135, nr C 90).

¹¹ *Genral—Prothocoll der Hoch Gräfflich—Proskauischen Maioraths—Herrschaft Chrzelitz, welche in Eintheilung— und Außmessung der Mappe General, Individual, Special—Charten, Abtheilungen derer Gewenden jeder Ortschafft mit Beschreibung jeder von nun existirende Possessoris [...] von mich Claude Salmon augenommen [...] Folget also die*

jeden z dyplomów został załączony do urbarza prudnickiego z 1596 roku (nr 10), aczkolwiek już po wojnie stwierdzono brak owego załącznika¹². Jeszcze jeden znajduje się jako załącznik w urbarzu głogóweckim z 1635 roku (nr 9)¹³. Dwa dyplomy znane są z siedemnastowiecznego kopiarza (nr 4, 5)¹⁴. Jeden był przechowywany w archiwum rodziny Prószkowskich i pozostał po nim jedynie nowożytny odpis (nr 3). Obecnie jest zdeponowany w archiwum w Brnie¹⁵. Kolejny został wpisany do opolsko-raciborskiej księgi ziemskiej z lat 1551—1552 (nr 6), ale był znany z omówienia Augustina Weltzla¹⁶. Ostatnie z omawianych źródeł co najmniej do 1956 roku było przechowywane w parafii św. Mikołaja w Lublińcu (nr 12). Odpis dyplomu sporządził Ludwik Musioł¹⁷.

W Aneksie 2 podaję informacje o zaginionych dyplomach Bolka V, które można zrekonstruować w niewielkim stopniu. Pochodzą one z pracy Josefa Pilnáčka, który korzystał z zaginionego dziś szóstego tomu księgi przywilejów Lorenza¹⁸. Ponieważ informacje są szczątkowe, rejestry w tym aneksie są niepełne.

Rejestry przygotowano według zasad przyjętych przez autorów *Regestów dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*. Oznacza to, że treść do-

General—Charta der Herrschafft Chrzelitz, mit Special Rieß des Schlosses, sodan die Individual—Eintheilung der Ortschaft Chrzelitz — obecnie przechowywany w Opolu, zob. AP Opole, Akta dóbr rodziny Prószkowskich w Chrzelicach, nr 1 (dawniej przechowywany we Wrocławiu, z sygnaturą: Rep. 201c Oppeln, Acc 14/24 No 5600).

¹² *Urbarze Śląskie*. T. 3: *Urbarze dóbr zamkowych Górnego Śląska z lat 1571—1640*. Oprac. R. Heck, J. Leszczyński, J. Petráň. Wrocław—Warszawa—Kraków 1963, s. 241.

¹³ Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, *Vrbarium der OberGlogawischen herrschafft*, sygn. XIII c 8 F. Edycja dokumentu zob. T. Konietzny: *Piasten—Urkunden aus dem Kreise Neustadt O.—G.* In: *Beiträge zur Heimatkunde Oberschlesiens*. Bd. 1. Leobschütz 1931.

¹⁴ *Oppelner Privilegienbuch* — obecnie przechowywany jest w Archiwum Państwowym we Wrocławiu, zob. AP Wrocław, Rep. 135, nr 436 (dawna sygnatura: Rep. 135, nr D 370).

¹⁵ Moravský Zemský Archiv v Brně, G140, k. 631, inv. č. 2715, sign. 81b, fol. 3.

¹⁶ AP Wrocław, Rep. 35, nr 35; A. Weltzel: *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien*. Neustadt 1870, s. 59—60.

¹⁷ L. Musioł: *Lubliniec. Monografia historyczna parafii lublinieckiej*. [b.m.] 1956, s. 69. Mps w archiwum Parafii św. Mikołaja w Lublińcu.

¹⁸ Czeski badacz podaje, że chodzi o księgę przywilejów przechowywaną w Archiwum Książąt Pszczyńskich w Książu. Sam rękopis miał nr 217 (J. Pilnáček: *Rody starého Slezska*. Díl. 1. Brno 1991, s. 10). O archiwum zob. R. Stelmach: „*Akta majątku Hochbergów*” jako część zasobu akt podworskich w zbiorach Archiwum Państwowego we Wrocławiu. W: *Rola arystokracji w Europie Środkowej ze szczególnym uwzględnieniem Śląska*. Red. A. Barciak. Katowice—Zabrze 2017, s. 340—352. Zestawienie źródeł górnośląskich dokonane przez Augustina Weltzla wskazuje, że najprawdopodobniej chodzi o szósty tom księgi przywilejów Lorenza (*Lorenzens Privilegien—Sammlungen*), zob. A. Weltzel: *Quellen zur Geschichte und Beschreibung Oberschlesiens*. „Notizen-Blatt der historisch-statistischen Section der k.k. mähr.-schles. Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde“ 1872, Nr. 2, s. 15. Wcześniejsze tomy były przechowywane we Wrocławiu i obecnie uznaje się je za zaginione (jeden z nich miał sygnaturę Rep. 135, nr D 344, zob. CDSil, Bd. 18, nr 4330).

kumentu jest przedstawiona obszerniej, niż zazwyczaj podaje się w tego typu edycjach. Zamieszczam również listę świadków. Nazwy osobowe i miejscowe są spolszczone, lecz w nawiasach przedstawiam ich oryginalne brzmienie, a w przypadku osób także ich predykaty. Występują jednak też różnice wynikające z braku oryginalnych dyplomów. Datę podaję zatem według schematu: rok, dzień i miesiąc (określenie dnia podane w źródle), miejsce wydania (nazwa podana w źródle). Wyjątki stanowią dyplomy znane z inwentarza dokumentów przechowywanych w Szydłowie Śląskim (nr 1, 11, 14) oraz te przytaczane jedynie przez dziewiętnastowiecznych badaczy (nr 10), gdyż w przypadku wspomnianego inwentarza brak źródłowego określenia dnia i miejsca wystawienia, a w pracach niemieckich historyków często dochodziło do uwspółcześniania nazw osobowych. Dalej podaję treść dokumentu, a pod nią listę świadków. Następnie informacje o oryginalnym dokumencie (języku, w jakim został spisany) oraz o jego kopiach, odpisach, a także czy był wzmiankowany w literaturze przedmiotu. Na koniec uwagi, w których zamieszczam inne dane na temat dyplomu. W przypisach podaję informacje o poszczególnych osobach oraz miejscach pojawiających się w źródle.

Zaginione dokumenty mogą być pomocne nie tylko w badaniach nad kancelariami i itinerariami książąt, ale również w pracach o ich otoczeniu czy urzędnikach. Stąd zasadne wydaje się wydanie ich w formie regestów.

Aneks 1. Regesty dokumentów

Dokumenty Bolka IV

1.

1393, 21 września, Strzelce¹⁹.

Bolko, książę opolski i niemodliński, pan na Strzelcach, zatwierdza sprzedaż wsi Molestowice (*Malstirwitz*)²⁰ Ottonowi Czuchtendorfowi (*Otten von Czochtendorff*)²¹.

Świadkowie: autor inwentarza pominął listę świadków.

Oryginał: do drugiej wojny światowej przechowywany w archiwum w Szydłowie Śląskim.

¹⁹ W inwentarzu nie podano drugiej strony transakcji.

²⁰ Wieś leżąca 6 km na północny zachód od Niemodlina.

²¹ Rycerz niemodliński odnotowywany w źródłach w latach 1393—1421. W 1421 r. sprawował urząd sędziego ziemskiego niemodlińskiego. Jego biogram zob. w: M. Woźny: *Rycerstwo opolskie do połowy XV wieku*. Katowice 2020, s. 249—250.

Regest: AP Wrocław, Rep. 135, nr 359, s. 7, nr 1 (spisane w języku niemieckim).

Wzmianki: M. Woźny: *Rycerstwo opolskie do połowy XV wieku*. Katowice 2020, s. 249—250.

Uwagi: do dokumentu była przywieszona pieczęć. Jest to pierwsza informacja o Ottonie Czuchtendorfie.

2.

1418, 12 października (*feria quinta ante festum sancte Hedwigis*), Głogówek (*Glogowe Superioris*).

Bolko i Bernard, książęta śląscy, panowie Opola i Głogówka, potwierdzają zapis 20 grzywien dla zbawienia duszy dokonany przez braci Mikołaja, plebana w Wierzchu, Marka, Przeclawa, Stefana i Piotra zwanych Strzała (*Nicolaus plabanus in Millbayn Theutunicali Marcus Pritczlaus Stephanis et Petrus fratres dicti Stral*) z Wierzchu, Mionowa i Czartowic (*Czartowicz*)²² oraz małżonkę Przeclawa Walpurgię (*Walpurga*)²³ na rzecz wikariuszy katedralnych.

Świadkowie: Piotr Temchyn zwany Borgene (*Petro Temschin alias Borgue*), starosta głogówecki (*capitaneo nostro Glogowensis*)²⁴, Herburd z Gryżowa (*Herburdo de Grystaw*)²⁵, Piotr Strzała (*Petro Stral*)²⁶, Adam z Prószkowa (*Ade Proskaw*)²⁷, Werner Kórnicki (*Wernkone Kornitz*)²⁸, Henczko Porsencz (*Henczkone de Porsencz*)²⁹, Janek Zwiastowski (*Jenkone Swesterwicz*)³⁰, Piotr, notariusz (*Petro nostro notario*)³¹.

²² Przedstawiciele rodu Strzałów, właściciele trzech miejscowości leżących od 6 do 10 km na zachód od Głogówka. Rodzina używała herbu, który przedstawiał w srebrnym polu czerwony słup. Wszyscy bracia notowani w I. poł. XV w., zob. tamże, s. 298—300. W tym miejscu chciałem podziękować dr. Stanisławowi Jujeczce, który pomógł mi odnaleźć kopiarz, do którego wpisano treść niniejszego dyplomu. Regest podany przez A. Knoblichą błędnie streszcza dokument.

²³ Osoba znana tylko z tego dyplomu.

²⁴ Syn Temchyna. Rodzina pochodziła z Borzygniewa na Dolnym Śląsku i najpewniej pieczętowała się herbem Sedlitz. Piotr notowany jest w źródłach w latach 1393—1423. W latach 1414—1416 jako starosta strzelecki. Jako starosta głogówecki wystąpił tylko na tym dyplomie, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 320—324.

²⁵ Burgrabia gryżowski od co najmniej 1407 r. Notowany w źródłach do 1426 r. Prawdopodobnie tożsamy z Herburtem z Rogowa, mężem Małgorzaty z Prószkowa. Rodzina używała herbu, który przedstawiał w czerwonym polu trzy miecze w roztrój zatknięte w jabłku, zob. tamże, s. 167—168.

²⁶ Notowany w źródłach w latach 1416—1424. Być może tożsamy z Piotrem, wymienionym w treści tegoż dyplomu, zob. tamże, s. 300.

²⁷ Brat Ottona i Małgorzaty. Szwagier Herburta z Rogowa. Notowany w źródłach w latach 1393—1426, zob. tamże, s. 265—266.

²⁸ Pochodził z Kórniczy, wsi leżącej 7 km na północ od Głogówka. Rodzina pieczętowała się herbem przypominającym polską Leliwę. Werner notowany jest w źródłach w latach 1418—1432, zob. tamże, s. 195—196.

²⁹ Osoba nieznaną.

³⁰ Pochodził ze Zwiastowic, wsi leżącej 8 km na wschód od Głogówka. Notowany w źródłach w latach 1416—1450, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 175—176.

³¹ Prawdopodobnie tożsamy z Piotrem z Gubina, pisarzem księżnej Ofki; jego biogramy zob. w: D. Veldtrup: *Prosopographische Studien zur Geschichte Oppelns als herzogli-*

Oryginał: nieznan.

Kopia: Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, *Kopialbuch der Wikarien-Comunität der Kathedrale*, sygn. III d. 1a., k. 169—170 (spisane w języku łacińskim).

Regest: A. Knoblich: *Bermertungen, Ergänzungen und Berichtigungen zu neueren Schriften auf dem Gebiete der Geschichte. Dr. Wattenbach, Nekrolog von Heinrichau. Zeitschrift IV. Zu S. 305 Anm. 1.* „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens“ 1871, Bd. 10, s. 497.

Uwagi: jest to jedyny dokument informujący o osobie starosty głogóweckiego po przejściu okręgu głogóweckiego przez bratanków Władysława Opolczyka.

3.

1419, 13 sierpnia (*sontags vor Assumptionis Maria*), Opole (*Opul*).

Bolko, książę opolski, potwierdza, że dzielny Bernard z Łąki (*woltuchtige Buhard von der Lanka*)³² sprzedał swoje dobra we wsi Boguszycy (*Boguschiz*)³³, leżącej w okręgu opolskim, dzielnemu Hansowi z Łąki (*wolduchtigen Hanuss von der Lacke*)³⁴, swojemu bratu, za 170 grzywien groszy czeskiej monety polskiej miary.

Świadkowie: Jakusz Mikołaj, wójt dziedziczny Opola (*Jacusch Nicles erpfoyte zu Opul*)³⁵, Tomasz Chorula (*Tomke Chorla*)³⁶, Wyszek ze Świerczowa (*Wischke von Swerzau*)³⁷, Jeszko Grosik (*Jeschke Groschick*)³⁸, Mikołaj Bes (*Mico Bes*)³⁹ i Mikołaj, pleban skorogoski (*Nicolaus Pfarr zu Schurgist*)⁴⁰, któremu list zlecono.

cher Residenzstadt im Mittelalter. Berlin 1995, s. 484—485; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 252—253.

³² Prawdopodobnie syn Imbrama z Łąki, odnotowany w źródłach w latach 1403—1419. Brat Jana (Hansa) i Henryka. Łąka, z której się pisał, to dzisiejsze Lędziny (9 km na zachód od Opola), zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 222—223.

³³ Wieś leżąca 11 km na południe od Opola. W 1384 r. Imbram z Łąki nabył 5,5 łana w tej osadzie, zob. AP Wrocław, Rep. 4f, nr 11d.

³⁴ Prawdopodobnie syn Imbrama z Łąki, odnotowany w źródłach w latach 1403—1450. Brat Bernarda i Henryka. Znany jest herb Hansa przedstawiający zawiasę kotłową z nabitymi w nią ośmioma ćwiekami, po cztery z każdej strony, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 223—224.

³⁵ Odnotowywany w źródłach w latach 1393—1450, zob. tamże, s. 199. Jego biogram zob. w: D. Veldtrup: *Prosopographische Studien...*, s. 256.

³⁶ Odnotowywany w źródłach w latach 1412—1425, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 114 (tu błędnie podano imię tegoż świadka — Hans). Chorula to wieś leżąca 6 km na północ od Krapkowic.

³⁷ Świadek na dokumentach Bolka IV i jego synów w latach 1419—1451. Należał do rodziny Czamborów, zob. tamże.

³⁸ Świadek na dokumentach Bolka IV i jego syna Mikołaja I w latach 1419—1459. Brat Dobka i Bernarda. Rodzina pieczętowała się herbem przedstawiającym pas na szachowanym polu, zob. tamże, s. 157—160.

³⁹ Przedstawiciel rogowskiej linii rodu Bes. Syn Hansa Besa z Raclawic, brat Ottona, Adama, Hinczy i Konrada. Aktywny w latach 1397—1437. W 1437 r. odnotowany jako starosta opolski. Besowie posiadali herb przedstawiający w czerwonym polu srebrny pień, zob. tamże, s. 91—94.

⁴⁰ Osoba znana tylko z tego dyplomu.

Oryginał: nieznan.

Kopia: nowożytny odpis znajdował się w Archiwum rodziny Prószkowskich. Obecnie przechowywany jest w: Moravský Zemský Archiv v Brně, G140, k. 631, inv. č. 2715, sign. 81b, fol. 3 (spisane w języku niemieckim).

Regest: *Rodinný archiv Ditrichštejnů*. Sv. 3: *Rodina Pruskovských. Příbuzné a cizí rody. Právní zástupci. Procesy. Jmenný a místní rejstřík*. Vyd. J. Obršlík, J. Řezníček, V. Voldán. Brno 1979 (Inventáře a katalogy fondů Státního oblastního archivu v Brně, č. 27), s. 24. Wzmianki: M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 223, 375.

Uwagi: do dokumentu została przywieszona na sznurze pieczęć.

4.

1434, 5 września (*Nedzieli pyed Narozenim Panny Maria*), Opole (*Oppoli*).

Bolko, książę opolski, zatwierdza Hansowi, synowi *Sopsia* z Krapkowic (*Hannuss Sopsia Syn z Chrabkowitz*)⁴¹, sprzedaż 2 wolnych łąnów we wsi Kosorowice (*Kossorowiyeczch*)⁴², leżącej w okręgu opolskim, Piotrowi, synowi Welisława z *Loweczka* (*Patrowi Welisoweinu Synowi z Lowetzka*)⁴³, za 8 grzywien groszy praskich polskiej miary.

Świadkowie: Jeszko z Kamienia (*Jaczek Kamiene*)⁴⁴, Jakub, sołtys (*Jakub Ssoltyss*)⁴⁵, Jan Mersczki, pisarz i mieszczanin opolski (*Johannes Mersczky Pisarz a Obywatel Miasta Oppole*)⁴⁶, Wojciech Waitko (*Wojciech Waytko*)⁴⁷, *Zdur Swiensek*⁴⁸, *Chyla z Loweczka*⁴⁹ i Tomasz Daberer (*Tomass Deberer*), któremu list zlecono⁵⁰.

Oryginał: nieznan.

Kopia: *Oppelner Privilegienbuch*, przechowywane w: AP Wrocław, Rep. 135, nr 436, s. 72—74 (spisane w języku czeskim).

Wzmianki: H. Wotzlaw: *Monographie Tarnau, Kossorowitz-Schulenburg: ein Beitrag zur Dorf- und Landesgeschichte Oberschlesiens aus Anlass des 700-jährigen Gründungsjubiläums der Ortschaft Tarnau/Oberschlesien*. Bd. 1: 1293—1945. Dülmen 1993, s. 42—43.

⁴¹ Osoba nieznan. Helmut Wotzlaw imię ojca Hansa odczytał jako Roffen, zob. H. Wotzlaw: *Monographie Tarnau, Kossorowitz-Schulenburg: ein Beitrag zur Dorf- und Landesgeschichte Oberschlesiens aus Anlass des 700-jährigen Gründungsjubiläums der Ortschaft Tarnau/Oberschlesien*. Bd. 1: 1293—1945. Dülmen 1993, s. 42.

⁴² Wieś leżąca 13 km na północny wschód od Krapkowic.

⁴³ Osoba nieznan. Miejscowość nierozpoznana.

⁴⁴ Świadek dokumentów Bolka IV w latach 1405—1434. Rodzina pieczętowała się podwójnym hakiem, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 180. Zdjęcie pieczęci Jeszka zob. w: M.L. Wójcik: *Pieczenie rycerstwa śląskiego w dobie przedhusyckiej*. T. 1—2. Kraków—Wrocław 2018 — T. 1, s. 371—372 (pieczęć nr 321).

⁴⁵ Osoba nieznan.

⁴⁶ Osoba nieznan.

⁴⁷ Osoba nieznan.

⁴⁸ Osoba nieznan.

⁴⁹ Osoba nieznan.

⁵⁰ Pisarz nadworny w latach 1433—1434, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 376. Jego biogram zob. w: D. Veldtrup: *Prosopographische Studien...*, s. 488.

5.

1435, 25 marca (*vnser frawen Tage den becleybunge*), Opole (*Opelln*).

Bolko, książę opolski, zatwierdza Stanisławowi, sołtysowi w Nakle (*Stanislaw Scholtis von Nakil*)⁵¹, sprzedaż 2 łanów we wsi Nakło, leżącej w okręgu opolskim, Markowi z Grudzie, synowi Pawła (*Marken von Graurtzitz Pauliken Sons*)⁵², za 40 grzywien.

Świadkowie: Wiśeł Czambor ze Świerczowa (*Weysel Czs chamber von Swirtsch*)⁵³, Jakusz z Kępy (*Jokusch von der Campa*)⁵⁴, Tomasz z Friedlandu (*Thomke von Fredlandt*)⁵⁵, Janek Łąka (*Jenke Lanka*)⁵⁶, Piotr z Parszowic (*Petrke von Parsnowit*)⁵⁷, Długi Michał, mieszczanin Opola (*Lang Michel Borger zu Oppoln*)⁵⁸, *Schwenschke*⁵⁹ i Maciej, nasz pisarz nadworny (*Mathis unser Hoffeschreiber*)⁶⁰.

Oryginał: nieznany.

Kopia: *Oppelner Privilegienbuch*, przechowywane w: AP Wrocław, Rep. 135, nr 436, s. 80—81 (spisane w języku niemieckim). Potwierdzone przez Radę Miasta Opole 30 marca 1667 roku.

Uwagi: do dokumentu została przywieszona pieczęć. Wcześniej Nakło należało do księstwa strzeleckiego, zatem niniejszy dokument świadczy o zmianach granicznych.

Dokumenty Bolka V

6.

1431, 21 stycznia (*des tages sand Agneten*), *sine loco*.

Bolko, książę na Śląsku i dziedzic Opola, potwierdza dzielnemu Zygmuntowi z Laskowic (*woltuchtige Sigmund von Laskowicz*)⁶¹ jego książęce dokumenty dotyczące wsi Laskowice (*Laskowicz*) i Ściborowice (*Stiborowicz*), które Zygmunt utracił, gdy pod

⁵¹ Osoba nieznana. Grudzie są obecnie częścią Opola.

⁵² Osoba nieznana. Nakło to wieś leżąca 18 km na południowy wschód od Opola.

⁵³ Tożsamy zapewne z Wyszkiem, zob. przyp. 37.

⁵⁴ Syna Jakusza i brat Nasiębora, świadek dokumentów Bolka IV od 1392 r. Zmarł przed 16 grudnia 1449 r, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 146.

⁵⁵ Brat Hinczy (Heintza). Świadek dokumentów Bolka IV w latach 1433—1435. Friedland to dzisiejsze miasto Korfantów, zob. tamże.

⁵⁶ Tożsamy zapewne z Hansem, zob. przyp. 34.

⁵⁷ Osoba nie pojawia się na innych dokumentach książąt opolskich.

⁵⁸ Osoba nieznana.

⁵⁹ Być może tożsamy ze Swenske, który w 1421 r. został odnotowany jako książęcy łowczy, zob. CDSil, Bd. 6, nr 176.

⁶⁰ Osoba znana tylko z tego dyplomu.

⁶¹ Syn Jeszka, sędziogo ziemskiego głogóweckiego za panowania Władysława II. Odnotowany w źródłach w latach 1412—1447. Laskowice to wieś leżąca 12 km na zachód od Głogówka, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 146.

Głógówek podeszli husyci, a następnie go otoczyli, zdobyli i spalili (*von den hussen genomen zum obertennlogaw do sie deselbe Stad beranten, gewonnen vnd ausbranten*). Na tych dobrach ciążył obowiązek służby księciu, taki, jaki dotyczył innych ziemian.

Świadkowie: Mikołaj Rosponowski (*Nicolay rosponowsky*)⁶², Przeclaw Strzała (*Pryczla Stral*)⁶³, Szczepan Strzała (*Czepan Stral*)⁶⁴, Hans Jankowitz (*Hannus Jankowicz*)⁶⁵, Heitze Glesin (*Heyncze Glesin*)⁶⁶, Hanuszek z Krępny (*Hanuschke von der Crampthe*)⁶⁷, Piotr, pisarz miejski z Głógówka (*Petrus, unser Stadtschreiber zum Oberstinglogaw*)⁶⁸.

Oryginał: nieznany.

Kopia: *Matricula der oppelischen cancellai...*, przechowywane w: AP Wrocław, Rep. 35, nr 35 (dawna sygnatura: Rep. 35, nr III 27 B), s. 65—66 (w starszej literaturze określane jako *Landbuch II*⁶⁹ lub *libro III Privilegiorum*⁷⁰).

Wzmianki: A. Weltzel: *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien*. Neustadt 1870, s. 59—60; D. Radek: *Itinerář Bolka V. Opolského*. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2016, nr 1, s. 114; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 208.

Uwagi: dokument został przedstawiony w opolsko-raciborskim sądzie ziemskim w 1551 roku i wpisany do opolsko-raciborskiej księgi ziemskiej. Dyplom potwierdza, że Głógówek został w 1428 roku spalony przez husytów⁷¹.

⁶² Notowany w źródłach w latach 1404—1433. Pieczętował się herbem przedstawiającym kroczące w prawo rogate zwierzę, zob. tamże, s. 272—273.

⁶³ Syn Mikołaja oraz brat Mikołaja, Marka i Jana. Notowany w źródłach w latach 1418—1431, zob. tamże, s. 298.

⁶⁴ Szczepan z Grzędzina w otoczeniu Bolka V pojawił się w 1426 r. i był świadkiem na jego dyplomach do 1434 r., zob. tamże.

⁶⁵ Rodzina niewiadomego pochodzenia. W księstwie niemodlińskim przebywała od lat 70. XIV w. Hans notowany był w źródłach w latach 1397—1431, zob. tamże, s. 176.

⁶⁶ Syn Mikołaja z Glesina, brat Hansa. Notowany w źródłach w latach 1419—1464, zob. J. Stibor: *Laryš ze Lehoty. V: Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. S. 2 (14). Ostrava 2001, s. 57—58; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 206.

⁶⁷ Notowany w źródłach w latach 1426—1435. Krępna to wieś leżąca 9,5 km na południowy wschód od Krapkowic; zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 199.

⁶⁸ Znany tylko z tego dyplomu.

⁶⁹ A. Weltzel: *Geschichte der Stadt Neustadt...*, s. 59—60.

⁷⁰ Taka adnotacja znajduje się pod edycją dokumentu Bolka IV z 1387 r., który znany jest z tej księgi ziemskiej, zob. J.E. Böhme: *Diplomatische Beyträge...*, Bd. 1, Th. 2, s. 73—74. Jednak inny dyplom (Władysława II z 1383 r.) zawarty w tej publikacji (s. 70—72) i również określony jako odpis z *libro III Privilegiorum* znajdował się już w kolejnej księdze ziemskiej z czasów królowej Izabeli, zob. AP Wrocław, Rep. 35, nr 36 (dawna sygnatura: Rep. 35, nr III 27 c), s. 25 (ta księga w inwentarzu dokumentów zgromadzonych w repertorium 4 — AP Wrocław, Rep. 135, nr 4, s. 1260 — została nazwana *Oppeln Ratibor Protokolbuch II*).

⁷¹ Niestosowne wątpliwości w tej sprawie wyrażał Marek Mika, zob. Tenże: *Górny Śląsk w dobie wojen husyckich. Przemysłidzi opawscy i raciborscy a rewolucja husycka*. Kraków 2015, s. 64—65.

7.

1433, 2 marca (*Montag nach dem Sontag Invocavit*), Głogówek (*Glogau*).

Bolko, dziedzic Opola i pan Głogówka, potwierdza, że Michał Borsze (*Michel Borsche*)⁷² za zgodą swych dzieci przekazał należący do sołectwa wolny łąn — który niegdyś zakupił od księcia Bernarda, wraz z ogrodem i dworem, gdy ten był panem Chrzelic⁷³, należących do okręgu głogóweckiego — Jankowi (*Janken*)⁷⁴ i jego dziedzicom. Książę zatwierdza wcześniejsze przywileje, zamieniając dotychczasowy czynsz wynoszący 1/3 dochodów na obowiązek służby z koniem.

Świadkowie: Mikołaj Bess z Rogowa (*Nikel Bess von Rogan*)⁷⁵, Zygmunt Laskowski (*Sigmundt Laskowsky*)⁷⁶, Hans Wratuski (*Hanss Wratuszki*)⁷⁷, Piotr Schmotz (*Peter Schmotz*)⁷⁸, Franciszek Czernitz (*Franze Czernitz*)⁷⁹, Michał Bes, któremu list zlecono (*Michel Bires dem dieser Brief wardt befohlen*)⁸⁰.

Oryginał: nieznan.

Kopia: AP Opole, Akta dóbr rodziny Prószkowskich w Chrzelicach, nr 1, s. 53—54.

Uwagi: do dokumentu została przywieszona pieczęć.

8.

1437, 10 kwietnia (*Mittwoch nach Quasi modo genti*), Chrzelice (*Chrzellidz*).

Bolko, dziedzic Opola i Głogówka, potwierdza, że Eckermacher⁸¹ sprzedał sołectwo w Łączniku (*Lontznieg*), leżącym w ziemi głogóweckiej, za 55 grzywien dobrych groszy praskich polskiej miary dzielnemu Krzysztofowi z Prószkowa (*wohltuchtigen ...Christopff von Pruskau*)⁸². Właściciel sołectwa był zobowiązany w nagłych przypadkach do obrony w dobrym uzbrojeniu rejonu Chrzelic bądź samego zamku chrzelickiego.

⁷² Osoba nieznan.

⁷³ Do 1437 r. okręg głogówecki — jak również zamek chrzelicki — był podzielony pomiędzy Bernarda i jego bratanka Bolka V. Teren ten został następnie przekazany synowi Bolka IV, zob. CDSil, Bd. 6, nr 192.

⁷⁴ Osoba nieznan.

⁷⁵ Zob. przyp. 39.

⁷⁶ Zob. przyp. 61.

⁷⁷ Osoba nieznan.

⁷⁸ Osoba nieznan.

⁷⁹ Osoba nieznan.

⁸⁰ Przedstawiciel kujawskiej linii rodu Bes. Pisał się z Błażejowic (dzisiejsze Błażejowice Dolne, 5 km na północny zachód od Głogówka). W latach 1426—1437 był pisarzem Bolka V, a ostatnia informacja źródłowa pochodzi z 1450 r., zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 95—96. Jego niepełny biogram zob. w: D. Veldtrup: *Prosopographische Studien...*, s. 480—481.

⁸¹ Osoba nieznan.

⁸² Pojawia się tylko na tym dyplomie. Rodzina pieczętowała się w okresie średniowiecza dwoma podkowami, barkami ku sobie w pas. O rodzinie zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 261—267.

Świadkowie: Waclaw Poznawski (*Wenzel von Posnawsky*)⁸³, Jan Schenkwitz, starosta Chrzelic (*Hans Schenkwitz, unser Hauptman auf Chrzelitz*)⁸⁴, Henryk May (*Heinrich May*)⁸⁵, Waclaw Sondzia, nasz marszałek (*Wecznel Sanczia unser Marshall*)⁸⁶, Kuncze z Naczęsławic (*Kunze von Niemandt*)⁸⁷, Konrad Uney (*Sonradt Uney*)⁸⁸, Michał Biess, nasz pisarz (*Michael Biess, unser haus schreiber, ihm diser Brief wardt befol*)⁸⁹.

Oryginał: nieznany.

Kopia: AP Opole, Akta dóbr rodziny Prószkowskich w Chrzelicach, nr 1, s. 73—74.

Wzmianki: E. Murlowski: *Krótką historia wsi Łącznik*. „Ziemia Prudnicka” 2003, s. 200.

Uwagi: do dokumentu została przywieszona pieczęć.

9.

1447, 3 października (*Dienstag nach S. Michaelis*), Głogówek (*Ober Glogau*).

Bolko, książę na Śląsku i pan Głogówka (*Herzog in Schlesien, zu Oppeln, vnnd herr zu Ober Glogaw*), potwierdza, że Stanisław zwany Czok (*Stantzel Czok genandt*)⁹⁰ sprzedał sołectwo w Polskim Browińcu (*Polnisch Probnitz*), w okręgu głogóweckim leżącemu, z 2 łanami pól i 2 ogrodami, karczmą, ławami chlebowymi, mięsnymi i szewskimi, Marcinowi, synowi Stanka⁹¹ z Polskiego Browińca⁹² (*Merten Stanckes Sohne deselbst zu Polnisch Probnitz*), za 20 grzywien dobrej monety praskiej, przy czym jedna grzywna liczona była po 28 groszy.

Świadkowie: Waclaw z Suchej, marszałek (*Wentzels Zohuche vnsers Marschalcks*)⁹³, Zygmunt Laskowski (*Sigmundt Losskowskes*)⁹⁴, Mikołaj Bes z Błażejowic (*Nicklass*

⁸³ Osoba nieznana. Być może pochodził z Poznowic (11 km na zachód od Strzelec Opolskich).

⁸⁴ Zapewne tożsamy z Janem Bekwiczem, odnotowanym w 1430 r., zob. CDSil, Bd. 33, s. 33, nr 12; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 172.

⁸⁵ Osoba nieznana.

⁸⁶ Pierwszy raz w źródłach pojawił się w 1426 r. Marszałek Bolka V w latach 1435—1455. Sucha, z której pochodził, to wieś leżąca 8 km na zachód od Strzelec Opolskich, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 310—311. Jego niepełny biogram zob. w: D. Veldtrup: *Prosopographische Studien...*, s. 453.

⁸⁷ Naczęsławice leżą 8,5 km na południowy wschód od Głogówka i należały do rodziny określanej jako Glesinowi bądź Laryszowie, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 202—208. Do tej familii należał zapewne także Kuncze, odnotowany wcześniej w 1426 r., zob. AP Wrocław, Rep. 4f, nr 84b.

⁸⁸ Zakładam pomyłkę autora urbarza podczas przepisywania pierwszej litery tego świadka. Uniejowie pieczętowali się herbem przedstawiającym kroczonego w lewo barana. Konrad należał do otoczenia Bolka V od 1441 r. aż do jego śmierci. W 1448 r. odnotowany został jako starosta prudnicki, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 327—328. Pieczęć Teodoryka Unieja, przodka Konrada, zob. M.L. Wójcik: *Pieczęcie rycerstwa...*, T. 2, s. 825—826 (pieczęć nr 839).

⁸⁹ Zob. przyp. 80.

⁹⁰ Osoba nieznana. W edycji J. Chrzęszcza podane jest nazwisko Czak.

⁹¹ Osoba nieznana.

⁹² Wieś leżąca 12,5 km na zachód od Głogówka.

⁹³ Zob. przyp. 86.

⁹⁴ Zob. przyp. 61.

Beessen von Blaschnitz)⁹⁵, Hincza z Friedlandu (*Heintzes von Friedland*)⁹⁶, Przybek Bes (*Przibten Beesses*)⁹⁷ i Piotr z Jankowic, pisarz nadworny (*Peters von Janckowitz vnsers hoffschreibers*)⁹⁸.

Oryginał: nieznan. W 1524 roku przedstawił go opolsko-raciborskiemu sądowi ziemskiemu Kacper, sołtys w Polskim Browińcu. Wówczas dyplom pozbawiony był pieczęci, która miała zostać, wedle zeznania Kacpra, oderwana przez dzieci. Treść dyplomu była wpisana do opolsko-raciborskiej księgi ziemskiej, którą obecnie uznaje się za zaginioną.

Kopia: Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, *Vrbarium der OberGlogawischen herrschaft* (Urbarz głogówecki z 1635 roku), sygn. XIII c 8 F, nr 53 (odpis dokumentu Jana Dobrego z 1524 roku, w którym transumował on dyplom Bolka V).

Regesty: J. Chrząszcz: *Die Landbücher von Oppeln—Ratibor*. „Oberschlesische Heimat“ 1914, Bd. 10, s. 125—126, nr 60; T. Konietzny: *Piasten—Urkunden aus dem Kreise Neustadt O.—G.* In: *Beiträge zur Heimatkunde Oberschlesiens*. Bd. 1. Leobschütz 1931.

10.

1447, 9 grudnia (*nach Sonnabend nach conceptionis Mariae*), Głogówek⁹⁹.

Mikołaj Hein¹⁰⁰ sprzedał dwór i 2 łany dziedziczne z sołectwa w Jasionie¹⁰¹ za 24 grzywny czcigodnemu sołtysowi Wawrzyńcowi¹⁰². Sołtys był zobowiązany do służby na koniu oraz posługi posłańca konnego do Opola bądź innego miejsca leżącego na tej samej drodze.

Świadkowie: Waclaw z Sucheja, marszałek¹⁰³, Henryk z Kórnicy¹⁰⁴, Chrystian z Krobusza¹⁰⁵, Adam Bes z Kujaw¹⁰⁶, Przybek Bes¹⁰⁷ i Piotr z Jankowic, pisarz dworski¹⁰⁸.

⁹⁵ Przedstawiciel kujawskiej linii rodu Bes. Najpewniej syn Adama i bratanek Michała z Błażejowic. Brat Jana i Michała, odnotowany w źródłach w latach 1443—1459, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 96—97.

⁹⁶ Brat Tomasza. Świadek dokumentów Bolka IV w latach 1437—1448, zob. tamże, s. 146.

⁹⁷ Odnotowany w źródłach w latach 1447—1451. Właściciel Rzepcz (3,5 km na północ od Głogówka), Starego Grodkowa i Drogocina (dwie ostatnie miejscowości w pobliżu Grodkowa). Nie wiadomo, z której linii Besów pochodził, zob. tamże, s. 100.

⁹⁸ Pisarz Bolka V w latach 1441—1451, zob. tamże, s. 176—177. Jego biogram zob. w: D. Veldtrup: *Prosopographische Studien...*, s. 481.

⁹⁹ Ponieważ treść znana jest z opracowań dziewiętnastowiecznych badaczy, nieznanie są źródłowe nazwy własne występujące w tym dokumencie.

¹⁰⁰ Osoba nieznana.

¹⁰¹ Wieś leżąca 3 km na wschód od Prudnika.

¹⁰² Osoba nieznana.

¹⁰³ Zob. przyp. 86.

¹⁰⁴ Syn Wenera, zob. przyp. 28. W źródłach odnotowany w latach 1433—1446, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 196.

¹⁰⁵ Poza tym dyplomem pojawił się jeszcze jako świadek na dokumencie Bolka V z 1451 r. Krobusz to wieś leżąca 5 km na północ od Białej, zob. tamże, s. 115.

¹⁰⁶ Brat Hinczy i Michała, notowany w źródłach w latach 1411—1448, zob. tamże, s. 95.

¹⁰⁷ Zob. przyp. 97.

¹⁰⁸ Zob. przyp. 98.

Oryginał: nieznany. W 1567 roku został potwierdzony przez cesarza Maksymiliana II¹⁰⁹. Odpis: był załączony do urbarza prudnickiego z 1596 roku — AP Wrocław, Rep. 35, nr 16 (dawna sygnatura: Rep. 35, nr I 85 C), s. 196—197, 213 — ale już polscy wydawcy stwierdzili jego brak w księdze¹¹⁰. Był do niej załączony jeszcze w XIX wieku. Treść dyplomu znana ze wzmianek A. Weltzla i J. Chrząszcza.

Wzmianki: A. Weltzel: *Geschichte der Stadt Neustadt...*, s. 64; J. Chrząszcz: *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien*. Neustadt 1912, s. 45; D. Radek: *Itinerář Bolka V. Opolského...*, s. 119.

11.

1450, 3 lipca, *sine loco*.

Bolko, książę opolski i niemodliński, wystawił dokument dla Bernarda Wiktorowskiego (*Bernhardus Victorowsky*)¹¹¹, dotyczący wsi Tłustoręby (*Kürchbergk*)¹¹² i Mostowice (*Malostowicz*)¹¹³.

Świadkowie: autor inwentarza pominął listę świadków.

Oryginał: do drugiej wojny światowej przechowywany w archiwum w Szydłowie Śląskim.

Regest: AP Wrocław, Rep. 135, nr 359, s. 9, nr 2 (spisane w języku niemieckim).

Uwagi: do dokumentu była przywieszona pieczęć, po której w 1938 roku pozostała tylko lewa połowa. Cały dokument został określony jako nieczytelny.

12.

1456, 3 stycznia (*Sabbato octava beati Johannis apostoli et ewangeliste*), Głogówek, zamek (*Superiori Glogowie in castro*).

Bolko V opolski pozwala Janowi Wieszowskiemu (*Johannes Wiesschowsky*), plebanowi lublinieckiemu¹¹⁴, zatwierdzać pod książęcą pieczęcią transakcje dla kościoła św. Mikołaja w Lublińcu oraz ołtarza Ducha Świętego w kościele św. Wawrzyńca Męczennika w Strzelcach.

Świadkowie: brak.

Oryginał: co najmniej do 1956 roku był przechowywany w Parafii św. Mikołaja w Lublińcu.

Odpis: zepsuty odpis w: L. Musioł: *Lubliniec. Monografia historyczna parafii lublinieckiej*. [b.m.] 1956, s. 69. Mps w archiwum Parafii św. Mikołaja w Lublińcu.

Regest: M. Woźny: *Problem chronologii w nowszych pracach dotyczących Bolka V. Przebieg wypraw wojennych z początku lat 30. XV w. wraz z uzupełnieniami do itinerarium*. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2018, nr 2, s. 139.

¹⁰⁹ J. Chrząszcz: *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien*. Neustadt 1912, s. 45, przyp. 4.

¹¹⁰ *Urbarze Śląskie...*, s. 241.

¹¹¹ Osoba nieznana.

¹¹² Wieś leżąca 12 km na zachód od Niemodlina.

¹¹³ Wieś leżąca 6 km na północ od Niemodlina.

¹¹⁴ Osoba nieznana. W pracy Alfonsa Nowacka nie ma o nim informacji jako o altaryście, a dotychczas najstarsze wiadomości o tym ołtarzu pochodziły z XVI w., zob. Tenże: *Geschichte der Pfarrei Gross Strehlitz in Oberschlesien*. Gross Strehlitz 1924, s. 44.

Wzmianki: J. Fikus: *Lubliniec. Z dziejów miasta na Górnym Śląsku*. Lubliniec 2003, s. 28.

Uwagi: L. Musioł podał błędną datę: 31 grudnia 1456 roku. Odnotował, że dyplom był pergaminowy, tekst zapisany został w 21 liniach. Brak pieczęci — pozostały po niej otwory dla paska pergaminowego.

13.

1456, 18 (*Mitwoch vor Bartholomai*) lub 25 sierpnia, Olesno (*Rosenberg*).

Bolko, książę opolski, zatwierdził, że Mikołaj z Gwoździan¹¹⁵ sprzedał dwa stawy przy Oleśnie oraz jeden w samym mieście mieszczaninowi Piotrowi¹¹⁶.

Świadkowie: zarówno autor inwentarza, jak i A. Weltzel pominęli listę świadków.

Oryginał: zaginiony. Dyplom był przechowywany w archiwum miejskim w Oleśnie i miał numer 8. Nie był już znany Jenowi Kurzejowi, który w 1936 roku sporządził edycję ówczesnych dokumentów oleskich¹¹⁷.

Regest: AP Wrocław, Rep. 135, nr 329, nr 8.

Wzmianki: A. Weltzel: *Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag*. Rattibor 1882, s. 36; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 268.

Uwagi: w inwentarzu podana jest data: *Mitwoch vor Bartholomai*, a więc 18 sierpnia. A. Weltzel podał datę 25 sierpnia. Musiał zatem odczytać: *Mitwoch nach Bartholomai*. Trudno stwierdzić, która z przedstawionych propozycji jest prawidłowa.

14.

1460, 21 maja, Głogówek.

Bolesław, książę opolski, potwierdza, że bracia Konrad (*Conrad*) i Mikołaj (*Nicolaus*), dziedzice Klucznika (*Chucznycze*), oraz ich matka Jadwiga (*Hedwig*)¹¹⁸ sprzedali roczny czynsz wynoszący 2 grzywny groszy czeskich polskiej miary za 20 grzywien Janowi Pochcie (*Johann Pechta*)¹¹⁹, altaryście ołtarza Chwałebnej Dziewicy w kościele św. Wawrzyńca w Strzelcach.

Świadkowie: autor inwentarza pominął listę świadków.

Oryginał: do drugiej wojny światowej przechowywany w archiwum w Szydlowie Śląskim.

Regest: AP Wrocław, Rep. 135, nr 359, s. 12, nr 2.

Wzmianki: M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 189.

Uwagi: do dokumentu była przywieszona na pasku pergaminu pieczęć.

¹¹⁵ Notowany w źródłach w latach 1435—1456. Gwoździany to wieś leżąca 13 km na północny zachód od Lublińca, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 267—268.

¹¹⁶ Osoba nieznana.

¹¹⁷ J. Kurzeja: *Aus dem Rosenberger Stadtarchiv*. Th. 1: *Die ältesten deutschen und lateinischen Urkunden*. In: *Beiträge zur Heimatkunde Oberschlesiens*. Bd. 3. Leobschütz 1936, s. 136—184.

¹¹⁸ Rodzina pochodząca z opuszczonej obecnie wsi położonej 6 km na północ od Łambinowic. Konrad, Mikołaj i Jadwiga znani są tylko z tego dyplomu, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 188—189.

¹¹⁹ Osoba nieznana.

Aneks 2. Regesty zrekonstruowanych dokumentów Bolka V

1.

1446, Głogówek.

Imbram Łęcki¹²⁰ zapisał swojej żonie Machnie¹²¹ wiano na wsi Sucha¹²² w okręgu strzeleckim i Łąka w okręgu opolskim¹²³. Opiekunami Machny byli: Jerzy Stosz z Branic, Hans Stosz z Ligoty¹²⁴, Hincza z Friedlandu¹²⁵, Henryk z Kórnicy¹²⁶ i Adam Bes z Kolnia¹²⁷. Świadek: Jeszko Kotuliński¹²⁸.

Oryginał: nieznany.

Kopia: księga przywilejów przechowywana do drugiej wojny światowej w Archiwum Książąt Pszczyńskich w Książu, nr 217, fol. 173—175.

Wzmianki: J. Pilnáček: *Rody starého Šlezska*. Díl. 1—5. Brno 1991 — díl. 1, s. 49; díl. 3, s. 718; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 224—225.

Uwagi: możliwe, że Jeszko był świadkiem na innym dyplomie na fol. 173, który był wystawiony w 1446 roku.

2.

1448, Głogówek.

Katarzyna, żona marszałka Waclawa z Sucheji¹²⁹, otrzymała wieś Zwiastowice¹³⁰.

Świadkowie: Dzierżek z Laskowic¹³¹, Jeszko z Kotulina¹³².

¹²⁰ Znany tylko z tego dokumentu, przedstawiciel Łęckich, protoplasta rodziny Imbramów, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 224—225.

¹²¹ Osoba nieznana.

¹²² Zob. przyp. 86.

¹²³ Zob. przyp. 32.

¹²⁴ Przedstawiciele rodziny Stoszów; o niej szerzej zob. J. Sperka: *Otoczenie Władysława Opoleczyka w latach 1370—1401. Studium o elicie władzy w relacji z monarchą*. Katowice 2006, s. 328—330; E. Wólkiewicz: *Biskup, zamek i szlachta. Stoszowie w służbie biskupów wrocławskich*. W: *Rody na Śląsku, Rusi Czerwonej i w Małopolsce: średniowiecze i czasy nowożytne. Stan badań, metodologia, nowe ustalenia*. Red. W. Zawitkowska, A. Pobóg-Lenartowicz. Rzeszów 2010, s. 186—205; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 291—294.

¹²⁵ Zob. przyp. 96.

¹²⁶ Zob. przyp. 104.

¹²⁷ Przedstawiciel kujawskiej linii rodu Bes. Prawdopodobnie syn Jana Besa, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 99.

¹²⁸ Jeszko notowany jest w źródłach w latach 1408—1456. W 1408 r. starosta oleski, a od 1412 do 1413 r. odnotowany jako starosta lubliniecki. Następnie co najmniej od 1425 do 1453 r. starosta opolski na starym zamku. Rodzina pieczętowała się herbem przedstawiającym w błękitnym polu złotą orlą nogę, zob. tamże, s. 191—192.

¹²⁹ Katarzyna i jej małżonek w 1441 r. kupili młyn, zob. tamże, s. 311. O marszałku zob. przyp. 86.

¹³⁰ Zob. przyp. 33.

¹³¹ Syn Zygmunta (zob. przyp. 61), brat Jeszka i Katarzyny. Dzierżek był świadkiem dyplomów Bolka V w latach 1453—1459, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 209.

¹³² Zob. przyp. 128.

Oryginał: nieznan.

Kopia: księga przywilejów przechowywana do drugiej wojny światowej w Archiwum Książąt Pszczyńskich w Książu, nr 217, fol. 51—53.

Wzmianki: J. Pilnáček: *Rody...*, díl. 2, s. 348; díl. 3, s. 718; díl. 4, s. 1218; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 310.

Uwagi: możliwe, że Jeszko był świadkiem na innym dyplomie na fol. 51, który był wystawiony w 1448 roku.

3.

1448, Głogówek.

Otton Bes¹³³ sprzedał braciom z Kain¹³⁴ wójtostwo w Głogówku (*Logové*).

Świadkowie: Waclaw z Suhej, marszałek¹³⁵, Henryk z Kórnicy¹³⁶.

Oryginał: nieznan.

Kopia: księga przywilejów przechowywana do drugiej wojny światowej w Archiwum Książąt Pszczyńskich w Książu, nr 217, fol. 163—165.

Wzmianki: J. Pilnáček: *Rody...*, díl. 1, s. 308; díl. 2, s. 437; díl. 4, s. 1218; M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 100.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Państwowe w Katowicach: Zbiór dokumentów pergaminowych, sygn. 1, 2, 3, 4, 5, 11.

Archiwum Państwowe w Opolu: Akta dóbr rodziny Prószkowskich w Chrzelicach, nr 1; Archiwum hrabiego Praschmy z Niemodlina, nr 2.

Archiwum Państwowe we Wrocławiu: Rep. 4f, nr 11d, 84b; Rep. 35, nr 16, 35, 36; Rep. 135, nr 4, 329, 359, 436.

Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu: *Vrbarium der OberGlogawischen herrschafft*, sygn. XIII c 8 F; *Kopialbuch der Wikarien-Comunität der Kathedrale*, sygn. III d. 1a.

Moravský Zemský Archiv v Brně: G140, k. 631, inv. č. 2715, sign. 81b, fol. 3.

¹³³ Prawdopodobnie przedstawiciel kujawskiej linii rodu Bes. Znany tylko z tej transakcji, zob. M. Woźny: *Rycerstwo opolskie...*, s. 100.

¹³⁴ Osoba nieznan.

¹³⁵ Zob. przyp. 86.

¹³⁶ Zob. przyp. 104.

Źródła drukowane

- Böhme J.E.: *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der schlesischen Rechte und Geschichte*. Bd. 1—2. Th. 1—6. Berlin 1770—1774.
- Chrząszcz J.: *Die Landbücher von Oppeln—Ratibor*. „Oberschlesische Heimat“ 1914, Bd. 10.
- Codex diplomaticus Silesiae*. Bd. 6, 7, 16, 18, 22, 29, 30, 33. Hrsg. W. Wattenbach, C. Grünhagen, K. Wutke, E. Randt, H. Bellée, E. Graber. Breslau 1865—1928.
- Knoblich A.: *Bermertungen, Ergänzungen und Berichtigungen zu neueren Schriften auf dem Gebiete der Geschichte*. Dr. Wattenbach, Nekrolog von Heinrichau. *Zeitschrift IV*. Zu S. 305 Anm. 1. „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens“ 1871, Bd. 10.
- Konietzny T.: *Piasten—Urkunden aus dem Kreise Neustadt O.—G*. In: *Beiträge zur Heimatkunde Oberschlesiens*. Bd. 1. Leobschütz 1931.
- Kurzeja J.: *Aus dem Rosenberger Stadtarchiv*. Th. 1: *Die ältesten deutschen und lateinischen Urkunden*. In: *Beiträge zur Heimatkunde Oberschlesiens*. Bd. 3. Leobschütz 1936.
- Regesty śląskie (1343—1360)*. Red. W. Korta. T. 1—5. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk—Łódź 1975—1992.
- Rodinný archiv Ditrichštejnů*. Sv. 3: *Rodina Pruskovských. Příbuzné a cizí rody. Právní zástupci. Procesy. Jmenný a místní rejstřík*. Vyd. J. Obršlík, J. Řezníček, V. Voldán. Brno 1979 (Inventáře a katalogy fondů Státního oblastního archivu v Brně, č. 27).
- Schlesisches Urkundenbuch*. Bd. 1—6. Hrsg. H. Applet, W. Irgang. Köln—München 1963—1998.
- Urbarze Śląskie*. T. 3: *Urbarze dóbr zamkowych Górnego Śląska z lat 1571—1640*. Oprac. R. Heck, J. Leszczyński, J. Petráň. Wrocław—Warszawa—Kraków 1963.

Opracowania

- Barciak A.: *Itineraria władców górnośląskich z dynastii Piastów w średniowieczu*. W: *Rola komunikacji i przestrzeni w średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejach Czech i Polski*. Red. A. Paner, W. Iwańczak. Gdańsk 2008.
- Chrząszcz J.: *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien*. Neustadt 1912.
- Fikus J.: *Lubliniec. Z dziejów miasta na Górnym Śląsku*. Lubliniec 2003.
- Jurek T.: *Kancelarie i dokumenty Piastów głogowskich XIII i XIV wieku*. [W związku z najnowszymi pracami Rościława Żerelika i Winfrieda Irganga]. „Roczniki Historyczne” 1989, nr 55—56.
- Mika M.: *Górny Śląsk w dobie wojen husyckich. Przemysłidzi opawscy i raciborscy a rewolucja husycka*. Kraków 2015.
- Murlowski E.: *Krótką historia wsi Łącznik*. „Ziemia Prudnicka” 2003.
- Musioł L.: *Lubliniec. Monografia historyczna parafii lublinieckiej*. [b.m.] 1956. Mps w archiwum Parafii św. Mikołaja w Lublińcu.
- Nowack A.: *Geschichte der Pfarrei Gross Strehlitz in Oberschlesien*. Gross Strehlitz 1924.
- Pilnáček J.: *Rody starého Slezska*. Díl. 1—5. Brno 1991.

- Radek D.: *Itinerář Bolka V. Opolského*. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2016, nr 1.
- Sperka J.: *Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370—1401. Studium o elicie władzy w relacji z monarchą*. Katowice 2006.
- Stelmach R.: „*Akta majątku Hochbergów*” jako część zasobu akt podworskich w zbiorach Archiwum Państwowego we Wrocławiu. W: *Rola arystokracji w Europie Środkowej ze szczególnym uwzględnieniem Śląska*. Red. A. Barciak. Katowice—Zabrze 2017.
- Stibor J.: *Laryš ze Lehoty. V: Biografický slovník Šlezska a severní Moravy*. S. 2 (14). Ostrava 2001.
- Veldtrup D.: *Prosopographische Studien zur Geschichte Oppelns als herzoglicher Residenzstadt im Mittelalter*. Berlin 1995.
- Weltzel A.: *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien*. Neustadt 1870.
- Weltzel A.: *Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag*. Rattibor 1882.
- Weltzel A.: *Quellen zur Geschichte und Beschreibung Oberschlesiens*. „Notizen-Blatt der historisch-statistischen Section der k.k. mähr.-schles. Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde“ 1872, Nr. 2.
- Wotzlaw H.: *Monographie Tarnau, Kossorowitz-Schulenburg: ein Beitrag zur Dorf- und Landesgeschichte Oberschlesiens aus Anlass des 700-jährigen Gründungsjubiläums der Ortschaft Tarnau/Oberschlesien*. Bd. 1: 1293—1945. Dülmen 1993.
- Woźny M.: *Problem chronologii w nowszych pracach dotyczących Bolka V. Przebieg wypraw wojennych z początku lat 30. XV w. wraz z uzupełnieniami do itinerarium*. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2018, nr 2.
- Woźny M.: *Rycerstwo opolskie do połowy XV wieku*. Katowice 2020.
- Wójcik M.L.: *Pieczczę rycerstwa śląskiego w dobie przedhusyckiej*. T. 1—2. Kraków—Wrocław 2018.
- Wólkiewicz E.: *Biskup, zamek i szlachta. Stoszowie w służbie biskupów wrocławskich*. W: *Rody na Śląsku, Rusi Czerwonej i w Małopolsce: średniowiecze i czasy nowożytnie. Stan badań, metodologia, nowe ustalenia*. Red. W. Zawitkowska, A. Pobóg-Lenartowicz. Rzeszów 2010.

Maciej Woźny

Registers of Lost Documents of Bolko IV and Bolko V, Dukes of Opole

Summary

In his article, Maciej Woźny presents the registers of seventeen lost diplomas of the Dukes of Opole: Bolko IV and his son Bolko V. Information about these sources comes from urbaria, copiers, land books, and inventories. Particularly important is the information from the inventory in the private archive of Count Wilhelm August Pückler in Szydłów Śląski, for this source has not been used by researchers before. This edition of the sources has been prepared according to the rules adopted by the authors of *Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku [The Registers of Documents Stored in Upper Silesia]*. Maciej Woźny explains in detail where a given diploma is known from and where it was stored.

Key words: Silesia, urbarium, copier, land book, inventory, Josef Pilnáček

Maciej Woźny

Regesten der verlorenen Urkunden der Herzöge von Oppeln, Bolko IV. und Bolko V.

Zusammenfassung

In dem Artikel werden die Regesten von siebzehn verschollenen Diplomen der Herzöge von Oppeln — Bolko IV. und seinem Sohn, Bolko V, dargestellt. Die Informationen über diese Quellen stammen aus Urbaren, Kopiaren, Landbüchern und Inventaren. Von besonderer Bedeutung sind diese, die dem Inventar aus dem Privatarchiv des Grafen Wilhelm August Pückler in Schedlau (Szydłów Śląski) entstammen, da sie von den Forschern bisher nicht behandelt wurden. Die Edition der Quellen erfolgte nach den Kriterien der Autoren von *Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku* [*Regesten der in Oberschlesien aufbewahrten Dokumente*]. Dabei wurde ein Versuch unternommen, die Herkunft und den Aufbewahrungsort eines bestimmten Diploms näherzubringen.

Schlüsselwörter: Schlesien, Urbar, Kopiar, Landbuch, Inventar, Josef Pilnáček